

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Григорій Дромашко,
викладач Бобринецького аграрного фахового
коледжу ім. В. Порика
Білоцерківського НАУ

Анотація. Формування у здобувачів освіти мотивації до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної освіти. Розвиток мотивації цілком залежить від майстерності, фантазії, старанності надавача освітніх послуг. На сучасному етапі навчання іноземних мов значну увагу необхідно приділяти нестандартним формам роботи та застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій.

Abstract. The formation of motivation among students for educational and cognitive activities is one of the main problems of modern education. The development of motivation depends entirely on the skill, imagination and diligence of the provider of educational services. At the current stage of foreign language teaching, significant attention should be paid to non-standard forms of work and the use of information and communication technologies.

Чому відбувається зниження якості освіти і що з цим робити? А все банально: освіта – це сфера послуг, а не адміністративна система. Здобувач освіти – це суб'єкт, а не об'єкт освітнього процесу. Бо від його старанності у засвоєнні матеріалу на 90% залежить фактична успішність навчання і лише 10% – від викладача. Тому, якщо здобувач освіти вмотивований, то зараз у нього можливостей якісно вчитися безліч – купа електронних ресурсів, навчальних роликів тощо. Тобто не треба сидіти вечорами в читальному залі, бо весь навчальний матеріал є у смартфоні чи у ноуті. А «невмотивований» буде «скачувати» та шукати лаівки, щоб «відкосити» від здобуття знань (заволяти курсові, проходження тестів).

Чому стало багато невмотивованих? А тому, що в суспільстві намальовали культ вищої та передвищої освіти, пізніше – диплому про вищу та передвищу освіту. Якщо раніше її здобували не більше 15–20% населення, то зараз усі 90%, багато з яких приходять не здобувати знання, а за

дипломами. Тобто більшість раціональних клієнтів ПТУ опиняються через думку необхідності та престижності у закладах передвищої та вищої освіти, не вміючи при цьому навіть рахувати як слід і, звісно, там не навчаються, а халтурять. Зниження якості якраз відбулося через те, що освіта стала сферою послуг. Як відомо, головний принцип сфери послуг – клієнт завжди правий. Тобто якщо ми його відрахуємо – ніби стверджуємо, що не правий. А це в сфері послуг заборонено.

Причина невмотивованості – відсутність ринку праці з адекватною зарплатою, повне відокремлення освіти від реальної економіки. Освіта стає бізнесом. Якщо державна політика спрямована на створення конкурентного середовища у сфері освіти, то ніяких державних замовлень не може бути.

Наприклад, взяти Польщу, сільськогосподарський технікум. Безкоштовна їжа і житло. У вересні дають 100 балів. Спізнівся – мінус 20

балів. Зауваження викладача – мінус 30 балів. Спалив всі бали – відрахований. Як то вони там стараються! Які культурні і чемні! Інша система – інший результат. Хоча людина та сама. У нас би валяв дурня в смартфоні.

Формування у здобувачів освіти мотивації до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної освіти. Її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановою завдань формування у здобувачів освіти прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції, здійснення в єдності ідейно-політичного, трудового, морального виховання молоді.

Емоційні уривки з текстів, ілюстрації, емоційна розповідь викладача – це прийоми реалізації методу створення емоційних переживань у навчанні. Одним із прийомів емоційного мотивування навчання є створення ситуації захопленості, тобто введення до навчального процесу захоплюючих прикладів, дослідів, парадоксальних фактів.

Тільки тоді, коли здобувач освіти сам собі планує індивідуальну мету навчання, у нього виникає віра в себе, а це – запорука успішного навчання. Успіх ще більше посилює мотивацію.

Жорсткі відносини у суспільстві зробили здобувачів освіти агресивнішими та жорстокішими. Інколи вони дозволяють собі панібратське ставлення до нас, викладачів. Чітко проявляється неприйняття оцінок дорослих, незалежно від їх правильності. Існують відволікаючі фактори. Навколо вирує життя, існує безліч спокус (телебачення, комп'ютер), а тому, коли здобувач освіти стоїть перед вибором між необхідністю робити потрібні, але не завжди цікаві домашні завдання та можливістю перегляду бойовика або телепередачі, то найчастіше перевага віддається останньому.

На жаль, з кожним роком спостерігається зниження зацікавленості здобувачів освіти до навчання.

Здавалося б, створено чимало умов: сучасні технології, доступ до знань, нові підходи. Але все це нерідко втрачає сенс, якщо немає головного – усвідомлення мети.

А причина такої ситуації доволі проста: здобувач не розуміє, навіщо йому це потрібно.

Навчання сприймається як формальність, а не як шлях до розвитку чи успіху.

Саме тому питання мотивації сьогодні постає як одне з найактуальніших в освіті.

Справжній викладач кожним своїм словом і

дією має переконувати здобувачів освіти у своїй щирості, доброзичливості і справедливості. Тільки за цієї умови можна виховувати позитивні мотиви до навчання, як до відповідальної, цікавої і радісної праці.

Існують загальні категорії чинників, за допомогою яких можна здійснювати формування та підтримку мотивації освітньої діяльності. До них належать: зміст навчального матеріалу; повідомлення здобувачам освіти теоретичної значущості навчального матеріалу; показ практичного значення знань; постановка далеких і близьких перспектив у навчанні; аналіз та оцінка результатів цієї діяльності; авторитет надавача освітніх послуг, стиль спілкування, чітка організація і логіка процесу навчання; форми освітньої діяльності: наведення цікавих прикладів залучення здобувачів освіти до самостійного здобування знань, створення іншомовного середовища з мінімальним перекладом на українську мову, зміна видів і форм діяльності кожних 5–10 хв, бесіда, створення проблемної ситуації, творчі завдання, створення ситуації успіху, використання діяльнісного підходу до навчання, використання дидактичних ігор, вивчення пісень, римувань із супровідними рухами, використання методу асоціативних символів, використання мультимедійних засобів навчання, застосування методу проєктів, технології співпраці, розігрування п'єс, проведення нестандартних занять, ведення мовного портфоліо, методи підбадьорювання, взаємооцінювання.

Наприклад, на занятті англійської мови можна поставити легкі запитання слабшим здобувачам освіти, потім успішніші можуть відповісти на складні запитання.

Одним із чинників, що впливає на мотивацію, є інтерес до досліджуваного предмета. Стимуляція інтересу складається у виділенні нового чи яскравого елемента в початковому матеріалі. Можна запропонувати здобувачам освіти провести досліджування в групі на тему «My friend can...», «My friend cannot...», а потім порівняти отримані результати. Значним стимулом інтересу є також пояснення, де конкретно в повсякденному житті здобувачі освіти зможуть практично використати здобуті знання.

Мотивація та прагнення докласти зусиль зростає, якщо здобувачі освіти будуть одержувати специфічні особистісні відомості про результати.

Від того, як почувається здобувач освіти у певній ситуації, залежить обсяг зусиль, які він використовує у своєму навчанні. Треба намагатися нагадати здобувачеві освіти про приємні

моменти після того, як він подолає труднощі.

Іноземна мова, як ніякий інший предмет, відкрита для використання матеріалів з різноманітних сфер знань, інших навчальних предметів, що, на мою думку, є важливим фактором підвищення мотивації, тому що з використанням міждисциплінарних зв'язків іноземна мова перестає бути лише одним з предметів у навчальній програмі, у розкладі занять, а стає засобом спілкування, отримання інформації, додаткових знань.

Не обминаємо ми й вивчення правил дорожнього руху (тема «Як орієнтуватись в незнайомому місті»). Здобувачі освіти описують свою дорогу до коледжу, вивчають правила дорожнього руху, дорожні знаки.

Використовуючи міждисциплінарні зв'язки на заняттях англійської мови, показую здобувачам освіти можливості практичного використання мови, доводжу, що англійська мова – це засіб людського спілкування на різноманітні теми, засіб розширення кругозору та підвищення загальної культури. Міждисциплінарні зв'язки створюють додаткові можливості для формування не тільки комунікативних навичок, але й підвищення вмотивованості в освітньому процесі.

У своїй практичній діяльності я виходжу з аналізу мовленнєвих потреб здобувачів освіти, які є фундаментом у визначенні змісту навчання англійської мови, з урахуванням відповідних знань з інших дисциплін, практико-зорієнтованих наробок, що надає можливість забезпечувати різнорівневий підхід до навчання, дозволяє залучати всіх здобувачів освіти до виконання завдань на тому рівні складності, який відповідає їх життєвому досвіду.

Найголовніше у процесі вивчення іноземної мови – пам'ятати, що, приходячи на заняття, здобувачі освіти мають почуватися так, ніби вони потрапили до іншої країни. Саме тому важливо організувати процес навчання так, щоб у здобувача з'явилося бажання навчитися орієнтуватися в цій новій мовній реальності, спілкуватися іноземною мовою, взаємодіяти з її культурою – як справжній учасник мовного середовища.

Якщо ж аналізувати розкриття запропонованих інновацій в організації освітнього процесу, то варто було б зазначити, що не існує жодного готового рецепту того, як навчити сучасного здобувача освіти мистецтву пізнавати та прагнути досягти успіху в різних видах діяльності, пошуку відповідей на запитання «чому?», «навіщо?», «заради чого?». Вивчення англійської мови і формування особистості здобувачів освіти засобами цього предмета є складним процесом, оскільки у них відсутня природна потреба. Роз-

виток мотивації цілком залежить від майстерності, фантазії, старанності надавача освітніх послуг. Адже найстандартніший вид роботи можна подати здобувачам освіти виграшно і вони з нетерпінням його чекатимуть.

Домашнє завдання не завжди може бути повідомлене в заключній частині заняття, а тоді, коли цього вимагає логіка навчального процесу. Виконання домашнього завдання передбачає удосконалення засвоєних знань, їх застосування, узагальнення і систематизацію. Важливим завданням надавача освітніх послуг є пояснення змісту роботи, прийомів і послідовності її виконання та оформлення результатів. Зміст багатьох домашніх завдань є логічним продовженням аудиторної роботи. Домашні завдання не повинні перевантажувати здобувачів освіти. У тому випадку, коли завдання складне, надавачу освітніх послуг необхідно переконатися, наскільки здобувачі освіти зрозуміли його суть, оволоділи прийомами виконання.

Для розвитку здібностей і творчості здобувачів освіти необхідно індивідуалізувати домашні завдання. Для цього виділяють або спеціально розробляють три варіанти завдань: перший (високий рівень складності) – вимагає творчого підходу і пізнавальної самостійності; другий (середній рівень складності) – передбачає розв'язання складних завдань, які містять вказівки чи підказки; третій (низький рівень складності) – передбачає виконання завдань переважно репродуктивного характеру. Ефективною формою індивідуалізації домашньої роботи та підвищення навчальної мотивації є написання сенканів, творів, повідомлень, переклад неадаптованих уривків з англійської літератури; ілюстрування художніх творів англійських авторів; складання здобувачами освіти тестів, або вивчених тем, кросвордів, вікторин, завдань для однокласників тощо.

Слід зазначити, що успішне навчання іноземної мови залежить не тільки й навіть не стільки від засвоєння матеріалу навчального посібника, скільки від ступеня занурення в «життя з іноземною». Важливою умовою такого «занурення» під час проведення заняття з іноземної мови є наявність наочності, що забезпечує умови для чуттєвого сприйняття матеріалу, створює іншу дійсність у навчальному процесі. У коледжі здобувачі освіти освоюють іноземну мову у штучному іншомовному середовищі й задля його формування надавачеві освітніх послуг потрібно застосовувати різні види наочності на заняттях. Вона є основою для покращення сприйняття та розуміння інформації, її швидкого освоєння,

створення необхідних умов для практичного застосування набутих знань, упредметнює занурення в іноземне середовище, активізує пізнавальний фактор.

Щоб викликати цікавість здобувачів освіти до виконання навчально-тренувальних завдань, нам необхідно вміти поєднувати різноманітні види наочності: зорову та слухову. Роздаткові матеріали у вигляді малюнків, фотографій, колажів, таблиць, схем, невеликих моделей певних об'єктів можуть трансформувати реальний предмет, який неможливо продемонструвати на занятті (історичні події, тварини, явища природи, традиції країн), у зображення. Особливо привабливими та дієвими є журнали, листівки, рекламні проспекти магазинів, касові чеки, товари англійського виробництва, постери, плакати. Такі засоби наочності допомагають сформувати яскраві образи, уявлення, про що саме йде мова, а також розвивають естетичний смак і мотивують до вивчення мови, вносять різноманітність в освітній процес, мобілізують психічну активність здобувачів освіти, зосереджують їхню увагу, знижують втому, підвищують показники ефективності навчання. Якісні знання даються на якісних заняттях, на яких створюються необхідні умови для підсилення пізнавальної активності.

У формуванні мотивації до вивчення іноземної мови та позитивного ставлення до предмета вирішальну роль відіграє сам викладач. Якщо педагог постійно демонструє відданість своїй справі, впевненість в успіху своїх здобувачів, віру в культурно-пізнавальну цінність дисципліни, – це передається студентам й стає потужним джерелом внутрішньої мотивації.

На сучасному етапі навчання іноземних мов значну увагу необхідно приділяти нестандартним формам роботи та застосуванню інфор-

маційно-комунікаційних технологій (ІКТ), в яких одночасно використовуються тексти, графіка, відеоматеріали, звукові ефекти, анімація. Завдяки ІКТ з'явилися навчальні системи нового покоління, які захоплюють, мотивують та націлюють здобувачів освіти на успішні результати.

Важливим аспектом сучасної освітньої діяльності є створення навчальних електронних презентацій, які покликані візуалізувати інформацію та унаочнити опрацьований матеріал. Освітній потенціал мультимедійної презентації ефективно використовується на заняттях іноземної мови для здійснення наочної підтримки процесу навчання.

Бінарні заняття – форма реалізації міждисциплінарних зв'язків, інтеграції знань, підвищення мотивації.

Основною метою викладача є не тільки надати здобувачам освіти якісні знання, а й мотивувати бути сучасно підкованими, компетентними, обізнаними, адже це сприятиме розвитку міжкультурної комунікації та успішному працевлаштуванню в майбутньому. Задля досягнення цієї мети, надавачеві освітніх послуг проводжу позааудиторну діяльність, яка занурює здобувачів освіти в іншомовне середовище, в нову атмосферу країни, мова якої вивчається. Для цього пропоную різноманітні проекти. Сьогодні завдяки всесвітній мережі як здобувачі освіти, так і надавачі освітніх послуг можуть скористатися тим чи іншим необхідним освітнім ресурсом будь-коли і з будь-якого місця нашої планети.

Отже, систематичне використання такого комплексу видів робіт на заняттях та в позааудиторній роботі сприяє формуванню мотивації до освітньої діяльності, кращому опануванню навчального матеріалу.

